

Förstudie – Borås Stads arbete med bostadsanpassning

Stadsrevisionen. Borås

Förstudie

Stefan Sjöblom
Anna Duong

20
22

Innehåll

1 BESKRIVNING AV FÖRSTUDIEN	3
1.1 Bakgrund och inledning	3
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Revisionskriterier	4
1.5 Granskningsansvariga	4
1.6 Metod	4
1.7 Ansvarig nämnd	4
2 RESULTAT AV FÖRSTUDIEN	5
2.1 Lagliga förutsättningar	5
2.1.1 Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag	5
2.1.2 Regeringsformen (1974:152)	6
2.1.3 Kommunallagen (2017:725)	6
2.1.4 Förvaltningslag (2017:900)	6
2.1.5 Boverkets handbok	7
2.2 Bostadsanpassningsbidrag i Sverige	8
2.2.1 Vem kan söka bostadsanpassningsbidrag?	8
2.2.2 När kan bidrag erhållas?	8
2.2.3 Villkor för bidrag	9
2.2.4 Bidragsformer och utbetalning	9
2.2.5 Kommunerna står för bidraget	10
2.2.6 Boverkets tillsyn	10
2.2.7 Statistik från Boverket	10
2.2.8 Avslag och överklaganden	16
2.2.9 Branschorganisationerna och bostadsanpassningsbidraget	17
2.2.10 Boverkets granskning av kommuners webbplatser	18
2.3 Bostadsanpassningsbidrag i Borås Stad	19
2.3.1 Vård- och äldrenämndens reglemente	19
2.3.2 Delegationsordning	19
2.3.3 Organisation och ansvarsfördelning	20
2.3.4 Budget och ekonomiska förutsättningar	20
2.3.5 Information på Borås Stads hemsida	21
2.3.6 Handläggning och rutiner	22
2.3.7 Ärendestatistik	25
2.3.8 Intern kontroll	26
3 SAMMANFATTNING AV FÖRSTUDIEN	27

1 Beskrivning av förstudien

1.1 Bakgrund och inledning

De som har bestående funktionsnedsättning som medför behov av anpassning av bostaden kan söka bostadsanpassningsbidrag. Regler om bidraget finns i lagen om bostadsanpassningsbidrag (2018:222). Syftet med bidraget är att den enskilde ska kunna leva ett självständigt liv i sin bostad. Bidraget lämnas till anpassningar av bostadens fasta funktioner.

Bostadsanpassningsbidraget är ett uttryck för samhällets mål att människor med funktionsnedsättningar ska kunna leva som alla andra i en egen bostad.

Ansökan om bostadsanpassning handläggs i Borås Stad av myndighetsutövningsfunktionen vid Vård- och äldreutskottet.

1.2 Syfte och frågeställningar

Förstudien syftar till att kartlägga om hantering och handläggning av bostadsanpassningen är ändamålsenlig, följer gällande lagstiftning och genomförs med en tillräcklig intern kontroll.

Huvudsakliga frågeställningar när det gäller förstudie övergripande perspektiv är:

- Bedrivs verksamheten inom tilldelade ekonomiska ramar och hur är den ekonomiska utvecklingen den senaste femårsperioden?
- Hur är verksamheten organiserad?
- Sker samverkan med andra nämnder?
- Tas intyg in som styrker funktionshinder och behov om anpassning?
- Hur ser styrdokument/rutiner ut för verksamheten?
- Upprättas fullmakter?
- Sker upphandling av entreprenörer? hur ser upphandlingen ut?
- Har tjänstepersoner i berörd förvaltning tillräckligt stöd för att systematiskt tillämpa lagen om bostadsanpassningsbidrag i arbets- och beslutsprocesser?
- Kan återrapportering av bostadsanpassningsbidragen till ansvarig nämnd bedömas vara ändamålsenlig och ske med en tillräcklig intern kontroll?
- Hur lång är handläggningstiden från ansökan till beviljat bidrag?

1.3 Avgränsningar

Förstudien omfattar endast en kartläggning av bostadsanpassningsbidragen i Borås Stad som Vård- och äldrenämnden ansvarar för.

1.4 Revisionskriterier

Revisionskriterier är kommunallagen (2017:725), förvaltningslagen (2017:900) och lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag samt övrig tillämplig lagstiftning. Vägledning från Boverket inom området kan ses som normerande och utgör även revisionskriterier.

Lokala styrdokument inom området utgör också revisionskriterier.

1.5 Granskningsansvariga

Granskningsledare för kartläggningen är Stefan Sjöblom och medarbetare är Anna Duong, vid Borås Stads Revisionskontor.

1.6 Metod

Förstudien genomförs genom en kartläggning av Borås Stads organisation inom området samt av omfattning, inriktning och hantering av bostadsanpassningsbidragen. Metoder för granskningen är dokumentstudier och intervjuer med tjänstepersoner vid berörd nämnd i Borås Stad. I förstudien har även andra studier inom området beaktats. Inom ramen för kartläggningen av viss myndighetsutövning har relevant statistiskt material använts.

1.7 Ansvarig nämnd

Vård- och äldrenämnden är ansvarig.

2 Resultat av förstudien

2.1 Lagliga förutsättningar

2.1.1 Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag

Lagen trädde i kraft 1 juli 2018. I lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag framgår av 1 § att lagen har till syfte att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionsnedsättning möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.¹

Det framgår av 2 § att kommunerna ansvarar för bidrag enligt denna lag.

I 3 § regleras vem som kan vara bidragstagare. Bostadsanpassningsbidrag lämnas till en person med funktionsnedsättning (sökande) för anpassning av dennes permanentbostad. Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är skäligen med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Av 4 § framkommer det även att ägare av ett flerbostadshus får överta rätten till bostadsanpassningsbidrag som har beviljats för anpassningsåtgärder i anslutning till en lägenhet som innehas med hyres- eller bostadsrätt, om sökanden och ägaren är överens om det.

I 5-9 § framgår det vilka åtgärder som bostadsanpassningsbidrag lämnas för. Bostadsanpassningsbidrag lämnas för att anpassa och komplettera fasta funktioner i och i anslutning till en bostad. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden ska vara ändamålsenlig för sökanden.

Av 11 § framgår det att sökande kan få bidrag till reparationer om sådan anordning eller inredning som har installerats med stöd av bostadsanpassningsbidrag enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser.

Det går också att få ett återställningsbidrag och detta regleras i 12-14 §.

Bidragens storlek och utformning framgår av 16 §. Bostadsanpassningsbidrag, återställningsbidrag och bidrag till reparationer, besiktning och underhåll enligt 11 § lämnas med ett belopp (kontantbidrag) som motsvarar skäligen kostnad för åtgärderna. Om sökanden och kommunen är överens om detta, får bostadsanpassningsbidrag och bidrag till reparationer, besiktning och underhåll lämnas som ett åtagande från kommunen att låta utföra åtgärderna. Om sökanden och kommunen är överens om detta, får bostadsanpassningsbidrag lämnas genom att en begagnad anordning överlämnas.²

Av 17 § framgår att ansökan om bidrag prövas av den kommun där den bostad som avses med ansökan är belägen.

I 18-20 §§ framgår att i ett beslut om bidrag ska det anges vilka åtgärder bidraget avser. Om bidrag lämnas i form av kontantbidrag, ska även det högsta belopp som kan utbetalas framgå. Utbetalningen ska inte överstiga den faktiska kostnaden för anpassningen.³ Kontantbidrag betalas ut sedan de åtgärder som bidraget avser har utförts och kostnaderna har redovisats.

I 22 § framgår att tillsyn över tillämpningen av denna lag utövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Det är Boverket som är tillsynsmyndighet.

Kommunens beslut kan enligt denna lag eller enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.⁴

¹ Lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag.

² Ibid 16 §.

³ Boverket (2022). Bostadsanpassningsbidraget.

<https://www.boverket.se/sv/babhandboken/bostadsanpassningsbidrag/utbetalning-av-bostadsanpassningsbidrag/> [2022-08-11]

⁴ Ibid 24 §.

2.1.2 Regeringsformen (1974:152)

I regeringsformens 12 kap. 2 § framgår att ingen myndighet, inte heller regeringen eller kommunens beslutande organ får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpningen av lag.

2.1.3 Kommunallagen (2017:725)

Enligt 6 kap. 44 § kommunallagen ska Kommunfullmäktige anta reglementen om nämndernas verksamhet och arbetsformer.⁵ Det är fullmäktiges ansvar att se till att det finns ett heltäckande ansvar för kommunens uppgifter och att uppgifterna finns noga angivna i reglementet för respektive nämnd. I det fall en uppgift är enligt lag obligatorisk för en kommun är det nödvändigt att denna uppgift verkligen ges till en eller flera nämnder.⁶

Nämnderna beslutar enligt 6 kap. 3 § KL i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om. Nämnderna beslutar också i frågor som Kommunfullmäktige har delegerat till dem.⁷

2.1.4 Förvaltningslag (2017:900)

Förvaltningslag (2017:900) är grunden för all handläggning av ärenden vid förvaltningsmyndigheter. Lagen innehåller grundläggande regler för hur statliga och kommunala myndigheter ska handlägga sina ärenden och sköta sina kontakter med allmänheten. I likhet med regeringsformen framgår i förvaltningslagen att myndigheter endast får vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen och i sin verksamhet ska vara saklig och opartisk samt att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.⁸

Detta framgår av följande fyra principer:⁹

- Legalitetsprincipen: Myndigheter får endast vidta åtgärder som har stöd i rättsordningen.
- Objektivitetsprincipen: I sin verksamhet ska myndigheten vara saklig och opartisk.
- Proportionalitetsprincipen: Myndigheten får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärder får heller inte vara mer långtgående än vad som behövs.
- Officialprincipen: En myndighet ska tillse att ärenden utreds tillräckligt för att kunna fatta beslut.

⁵ 6 kap. 44 § Kommunallag (2017:725).

⁶ Kastberg, Patrik; Kommunallagen – En kommentar, andra upplagan 2019, s 159f. Prop. 1990/91, Om en ny Kommunallag, s 183 f.

⁷ Kastberg, Patrik; Kommunallagen – en kommentar, 2019:126ff.

⁸ 5, 9 §§ Förvaltningslagen.

⁹ 5 § Förvaltningslagen.

Det framgår av 5 § förvaltningslag att dessa principer gäller all offentlig verksamhet och utgör en allmän grund för god förvaltning. Det stöds också av förarbetena till förvaltningslagen där man anser att det även gäller då det är fråga om faktiskt handlande eller ren service.¹⁰

En kommuns serviceskyldigheter regleras i förvaltningslagen 6 §. Där framgår att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälp ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.¹¹

När det gäller myndighetsutövning mot enskild är 9 § samt §§ 10-49 i förvaltningslagen tillämpliga i denna handläggning. Eventuellt finns vissa undantag med utgångspunkt i rikets säkerhet genom 32 § som rör motivering av beslut.¹²

2.1.5 Boverkets handbok

Utöver lagrummen som nämns ovan finns Boverkets digitala handbok som handlar om lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag. Den innehåller information om de kommunala bidragen bostadsanpassningsbidrag, reparationsbidrag och återställningsbidrag.

Handboken riktar sig i första hand till de tjänstepersoner i kommunerna som handlägger eller beslutar om dessa bidrag. Boverket har skrivit handboken för att myndigheten har tillsyn över hur lagen om bostadsanpassningsbidrag tillämpas.

¹⁰ Prop. 2016/17:180:60, Lagrådsremiss, En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag 2017:48. Ahlström, Kristina; Förvaltningslagen – En kommentar, 2017:65f. von Hessen, Ulrik; Förvaltningsrättens grunder, 2018:87.

¹¹ 6 § Förvaltningslagen.

¹² FL 32§ 3p – motivering av beslut.

2.2 Bostadsanpassningsbidrag i Sverige

Bostadsanpassningsbidrag är ett kommunalt bidrag som riktar sig till personer med olika typer av funktionsnedsättning. Med detta stöd kan det göras olika anpassningar i bostaden som ökar möjligheterna för personen att fungera i det dagliga livet. Exempel på åtgärder kan vara att ta bort trösklar, byta ut badkar mot en dusch eller att ordna en ramp vid entrén. Det finns flera villkor för att få stödet. Nedsättningen ska vara bestående eller åtminstone långvarig, arbetsterapeut eller läkare ska intyga att anpassningen är nödvändig, eventuell hyresvärd ska säga ja till anpassningen, den ska ske i permanentbostad och utgöra en fast anordning. Kommunens beslut kan överklagas.

2.2.1 Vem kan söka bostadsanpassningsbidrag?

Alla med funktionsnedsättning som utgör hinder i boendet kan söka bidrag för bostadsanpassning. Åtgärden måste bedömas som nödvändig.

Den privatperson som vill ansöka om bostadsanpassningsbidrag ska vända sig till kommunen.

För att få godkänt krävs fastighetsägarens medgivande om man bor i hyresrätt/bostadsrätt. Godkännandet uppmanas sökande själv att inhämta men kommunen kan oftast hjälpa till.

Det finns ingen övre gräns i lagen om bostadsanpassningsbidrag för hur mycket anpassningen får kosta. 2020 var snittpriset 15 656 kronor.¹³

Om sökande inte klarar av att göra ansökan själv och inte har någon anhörig eller god man som kan hjälpa till kan sökande få hjälp av kommunen. Hur mycket hjälp varierar beroende på behov men även på hur omfattande ansökan och anpassningsprojektet är.¹⁴

2.2.2 När kan bidrag erhållas?

Bidraget omfattar i princip alla typer av funktionsnedsättningar, till exempel rörelsenedsättning, nedsatt syn, utvecklingsstörning eller allergi. Nedsättningen ska vara bestående eller åtminstone långvarig. Normalt ansöker man om bostadsanpassningsbidrag innan någon åtgärd har utförts. Det finns inget hinder i lagen mot att söka bidrag i efterhand, det vill säga efter det att sökande låtit utföra en åtgärd i hemmet. Om någon ansöker om bidrag i efterhand måste sökande dock vara medveten om att det kan vara svårare att utreda om denne uppfyller villkoren för bidrag.¹⁵

¹³ Hem & hyra (2022), bostadsanpassningsbidraget.

<https://www.hemhyra.se/reportage/vardarna-den-nya-lagen-har-bidragit-negativt/> [2022-08-11].

¹⁴ Boverket (2022). Bostadsanpassningsbidraget.

<https://www.boverket.se/sv/babhandboken/for-dig-som-soker/vad-ar-bostadsanpassningsbidrag/> [2022-08-11].

¹⁵ Ibid.

2.2.3 Villkor för bidrag

Det finns många villkor i lag om bostadsanpassningsbidrag som ska vara uppfyllda för att sökande ska kunna få bostadsanpassningsbidrag. Ett villkor är att det måste finnas en klar koppling mellan sökandes funktionsnedsättning och åtgärderna som man söker bidrag för. Kopplingen ska vara så stark att åtgärderna kan bedömas som nödvändiga med hänsyn till funktionsnedsättningen för att sökandes bostad ska vara ändamålsenlig. Sökande kan behöva ett skriftligt intyg från till exempel en arbetsterapeut, sjukgymnast eller läkare för att visa den nödvändiga kopplingen mellan funktionsnedsättning och de åtgärder som man söker bidrag för. Bidrag lämnas för anpassningar i permanentbostad, det vill säga den bostad som är avsedd för stadigvarande boende. Dessutom kan bidrag i vissa fall beviljas bidrag för så kallat periodiskt boende. I vissa fall kan sökande nekas bostadsanpassningsbidrag på grund av skicket på bostaden.¹⁶

En sökande kan inte få bostadsanpassningsbidrag om dennes behov av anpassning kan tillgodoses med hjälpmedel som erbjuds av landstinget eller kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Inte heller de som bor i bostad som beviljats efter en särskild biståndsprövning enligt vissa bestämmelser i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, eller enligt socialtjänstlagen (2001:453) kan beviljas bostadsanpassningsbidrag för anpassningar i bostaden.¹⁷

2.2.4 Bidragsformer och utbetalning

Bostadsanpassningsbidrag lämnas som huvudregel med ett belopp (kontantbidrag) som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna. Av lag om bostadsanpassningsbidrag framgår också att förutom bidrag i traditionell form som ett rent kontantbidrag kan kommunen lämna bidrag i form av ett åtagande att låta utföra anpassningen och/eller med en begagnad anordning. Ett kommunalt åtagande och/eller begagnad anordning förutsätter dock att både sökande och kommunen är överens om att använda sig av dessa bidragsformer. Den som är bidragsmottagare blir ägare till det som bidrag beviljas för, det vill säga själva anpassningen.¹⁸

Kommunen ska betala ut kontantbidraget till sökanden när åtgärden har utförts och kostnaderna har redovisats. Genom kravet på redovisning av kostnaderna kan kommunen kontrollera att kostnaderna för genomförandet av en beviljad åtgärd inte understiger det ursprungliga bidragsbeloppet. Om sökandens kostnad för bostadsanpassningsåtgärden understiger det belopp som anges i beslutet, ska endast bidrag som motsvarar den faktiska kostnaden betalas ut.¹⁹

Eftersom det alltså bara är sådana kostnader som sökanden har lagt ut för åtgärden som ersätts, kan en sökande inte få bidrag för kostnader till den del dessa täcks av annan ersättning, till exempel försäkringsersättning eller ROT-avdrag för arbetskostnader. Sökanden kan aldrig få ett högre belopp än vad sökanden betalat för åtgärden, oavsett om kostnaderna understiger det belopp som kommunen har beviljat.²⁰

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Proposition 2017/18:80 sid. 55.

²⁰ Ibid, s.81-82.

2.2.5 Kommunerna står för bidraget

Förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag trädde i kraft den 1 januari 1988. Med den följde att bostadsanpassningsbidraget för första gången delvis betalades av kommunen. Staten betalade 60 procent och kommunen 40 procent av bidraget. Från och med den 1 juli 1989 ändrades fördelningen så att staten skulle svara för 40 procent och kommunen för 60 procent.²¹

Den 1 januari 1993 upphörde det riktade statsbidraget till kommunerna för bostadsanpassning och återställning. I samband med detta upphävdes förordningen från 1987 om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag och förordningen från 1985 om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder med mera. Förordningarna ersattes med lag (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag.²² Kommunerna bär sedan dess hela kostnaden för bidraget.

2.2.6 Boverkets tillsyn

Boverket är tillsynsmyndighet för bostadsanpassningsbidraget. Boverkets tillsyn begränsar sig till den formella delen av kommunens handläggning. Boverket kan till exempel granska kommunens handläggningstid, om den har berett sökande tillfälle att yttra sig över viktiga uppgifter, bemötandet och andra frågor som regleras i förvaltningslagen (2017:900). Däremot omfattar inte Boverkets tillsyn om sökande har rätt till exempelvis bostadsanpassningsbidrag eller inte. Tillsynen omfattar inte heller att pröva om sökande borde ha fått bidrag för fler åtgärder eller bidragets storlek. För att få detta prövat måste detta överklagas till förvaltningsrätten.

Boverkets tillsyn omfattar inte kvaliteten på utförda arbeten.²³ Under 2020 inkom endast två tillsynsärenden till Boverket.²⁴

2.2.7 Statistik från Boverket

Boverket har i många år publicerat rapporter med uppgifter om kommunernas kostnader för bostadsanpassningsbidraget. Rapporterna baserar sig på Boverkets bostadsmarknadsenkät, BME.

För åren 2016-2018 gjordes inga rapporter. Med början år 2020 publicerar Boverket rapporter om bostadsanpassningsbidraget vartannat år. Den senaste statistik som finns tillgänglig hos Boverket är därför från år 2020. Den statistiken finns publicerad i skriften *Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020*.

Antalet beviljade bidrag och kommunernas kostnader för bostadsanpassning fortsätter att minska jämfört med tidigare år visar statistiken från Boverket.²⁵ I bilden bredvid illustreras denna nedgång som en jämförelse mellan olika år, där beloppen är i 1990 års penningvärde.

²¹ Boverket (2022) <https://www.boverket.se/sv/babhandboken/for-dig-som-soker/vad-ar-bostadsanpassningsbidrag/Historik/> [2022-08-11].

²² Ibid.

²³ Boverket (2022) <https://www.boverket.se/sv/babhandboken/tillsyn/Boverkets-tillsyn/> [2022-08-11].

²⁴ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020, Boverket.

²⁵ Boverket (2022) <https://www.boverket.se/sv/babhandboken/aktuellt/statistiksammanstallning/> [2022-08-11].

Bild 1. Utbetalda bostadsanpassningsbidrag enligt 1990 års penningvärde.

År 2020 beviljades totalt 53 413 bidrag (varav 41 655 bostadsanpassningsbidrag och 11 758 reparationsbidrag) till en kostnad om 836 miljoner kronor. Motsvarande uppgifter för 2019 var 55 765 bidrag och 856 miljoner kronor. Även antalet inkomna ansökningar om bidrag till kommunerna fortsätter att minska i omfattning, vilket kan vara en del i förklaringen till nedgången i kostnaderna uppger Boverket. År 2020 inkom 59 412 ansökningar i jämförelse med 63 306 ansökningar för 2019.²⁶ Utav 59 412 ansökningar som inkom 2020 beviljades 53 413 stycken 2020 vilket innebär att ca 90 % av ansökningarna beviljades helt och 10 % avslogs helt eller delvis av olika anledningar (det kan naturligtvis vara så att vissa ansökningar inkommit sent ett år men beviljats nästkommande år men detta är den statistik som finns tillgänglig).

Boverket konstaterar att 78 procent av de inkomna ärendena 2020 rör bostadsanpassning, 20 procent reparationer och endast 2 procent återställning.²⁷

I jämförelse med tidigare insamlade uppgifter framgår att ansökningar liksom kostnaderna minskat under ett antal år i rad. Sammanställningen från Boverket innehåller ingen analys till varför antalet beviljade bidragsärenden har minskat över tid men en jämförelse med tidigare år visar att en nedgång i såväl inkomna ärenden som beviljade bidrag påbörjades redan efter utgången av år 2014.²⁸

²⁶ Ibid.

²⁷ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020, Boverket, s.10.

²⁸ Boverket (2022) <https://www.boverket.se/sv/babhandboken/aktuellt/statistiksammanstallning/> [2022-08-11].

Belopp per bidrag

Merparten av bidragen avser små belopp. 51 procent av bidragen är på belopp mindre än 5 000 kronor och 78 procent av bidragen ligger under 20 000 kronor. Endast 2,6 procent överstiger 100 000 kronor.

Det genomsnittliga beloppet per bidrag under 2020 var 15 656 kronor i riket.²⁹ Medelkostnaden uppgick till cirka 19 203 kronor år 2019. Värt att notera är att Boverket har ändrat metoden för beräkning av medelvärde under 2020. Detta medför att utfallen för de båda åren är svåra att jämföra.³⁰

Kostnad per invånare

Medelvärdet för den genomsnittliga kostnaden per kommuninvånare i Sverige uppgår till 82 kronor under 2020. Skillnaderna mellan kommunerna är dock stora och beviljat belopp per invånare varierar kraftigt. Beviljat belopp per invånare varierar mellan nära 0 kronor och 510 kronor.³¹

Skillnader i landet

Kommunerna beviljade under år 2020 i genomsnitt 5,2 bostadsanpassningsbidrag/ reparationsbidrag per 1 000 invånare. Även här föreligger en mycket stor spridning kommunerna emellan. Antalet bidrag per 1 000 invånare varierar mellan 0,2 och 15,8. Dock håller sig merparten av kommunerna inom en något snävare intervall. Av Boverkets sammanställning framgår att 50 procent av kommunerna ligger inom intervallet 3,4 och 6,7 bidrag per 1000 invånare.³²

Om man ser till enskilda kommuner kan kostnaderna för bostadsanpassning/reparation variera ganska mycket år från år konstaterar Boverket. Vissa av dessa skillnader kan ha att göra med befolkningsammansättning och bostadsbestånd. En del av kommunerna har till exempel en högre andel äldre i befolkningen och en stor del av anpassningarna görs hos just äldre människor. Det är också så att anpassningar i småhus ofta är dyrare än i flerfamiljshus menar Boverket.³³

Boverket konstaterar att högsta genomsnittliga bidragsbelopp under 2020 finns i gruppen övriga kommuner med färre än 25 000 invånare (landsbygds kommun). Boverket sammanställer bara statistik som bygger på enkätsvaren från Sveriges kommuner och har inte närmare analyserat i varför kostnaderna skiljer mellan Sveriges kommuner.

²⁹ Ibid.

³⁰ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020, Boverket, s.13.

³¹ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020, Boverket, s.6.

³² Ibid, s.14.

³³ Ibid, s.14.

I tabellerna nedan visas skillnaderna i kostnader ute i landets kommuner för bostadsanpassningsbidraget. Tabell 1 har delat upp Sveriges kommuner enligt SKRs kommungruppsindelning. Tabell 2 redovisar siffrorna för 2020 kommungruppsvis och tabell 3 redovisar motsvarande siffror för 2019 kommungruppsvis.

Kommungrupp	Belopp per inv. 2020	Antal bidrag per tusen inv. 2020	Genomsnittligt bidragsbelopp 2020
Storstäder	83	5,6	14 967
Pendlingskommun nära storstad	63	4,8	13 037
Större städer	72	4,9	14 728
Pendlingskommun nära större stad	89	4,6	19 289
Lågpendlingskommun nära större stad	82	5,0	16 320
Mindre stad/tätort	97	6,0	16 011
Pendlingskommun när mindre tätort	106	6,1	17 416
Landsbygdskommun	115	55,3	21 677
Landsbygdskommun med besöksnäring	82	4,7	17 495

Tabell 1. Bostadsanpassnings- och reparationsbidragen kommungruppsvis 2020, SKRs kommungruppsindelning. Notera att det troligtvis ska vara 5,53 istället för 55,3 i antalet bidrag per tusen inv. 2020 i landsbygdskommun.

Kommungrupp	Belopp per inv. 2020	Antal bidrag per tusen inv. 2020	Genomsnittligt bidragsbelopp 2020
Storstockholm	70	5,2	13 450
Storgöteborg	87	5,4	16 201
Stormalmö	43	4,0	10 773
Större högskoleorter	77	5,1	15 141
Mindre högskoleorter	103	6,4	16 019
Övriga med mer än 25 000 invånare	88	5,0	17 804
Övriga med mindre än 25 000 invånare	99	5,4	18 359
Hela landet	82	5,2	15 655

Tabell 2. Bostadsanpassnings- och reparationsbidragen kommungruppsvis 2020.

Kommungrupp	Belopp per inv. 2019	Antal bidrag per tusen inv. 2019	Genomsnittligt bidragsbelopp 2019
Storstockholm	69	5,7	12 870
Storgöteborg	75	4,7	16 926
Stormalmö	51	3,8	13 314
Större högskoleorter	85	5,3	17 041
Mindre högskoleorter	90	6,1	16 377
Övriga med mer än 25 000 invånare	102	5,4	24 393
Övriga med mindre än 25 000 invånare	111	6,3	20 362

Tabell 3. Bostadsanpassnings- och reparationsbidragen kommungruppsvis 2019.

Centrum för Hälsa och Byggnad på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) genomförde 2011 en studie om hur kommunerna i Sverige arbetar med bostadsanpassning och tillgänglighet. Det kan dock tilläggas att detta var innan den nya lagen trädde i kraft 2018. Kortfattat visade studien att bland de kommuner som valts ut i undersökningen hade de mindre kommunerna oftare problem med resurser. Detta både i form av pengar och personal, som påverkar arbetet med tillgänglighet generellt. Prisutvecklingen på bostäder hade stor betydelse för hur mycket kommunen kunde satsa på renoveringar och nybyggnation. Även typen av hus hade inverkan på enskilda kostnader för anpassningarna. Kostnadsspridningen var större i de mindre kommunerna. I de stora, tätbefolkade kommunerna låg man generellt lägre i kostnad. Detta tyder på att en eller flera faktorer som kan kopplas till tätbebyggda kommuner även kan kopplas till lägre kostnader för bostadsanpassning enligt studien. Det framgår inte klart om det handlar om en enskild faktor eller flera samverkande menar författaren. I studien framgick att det inte var en åldrande befolkning eller många småhus som ledde till höga kostnader för bostadsanpassning. Det fanns indikationer på att det snarare kunde ha att göra med brist på tillgängliga bostäder, särskilda boenden eller övergångsbostäder.³⁴

³⁴ Svensson, Hanna. 2011. Hur arbetar Sveriges kommuner med bostadsanpassning och tillgänglighet. Stockholm. Centrum för Hälsa och Byggnad, Kungliga Tekniska Högskolan.

Tabellen nedan visar kostnaderna för bostadsanpassnings- och reparationsbidrag för Borås Stad 2020 i jämförelse med andra kommuner i Sjuhärad och med andra större städer.

Kommun	Invånare	Antal personer 80 + år	Antal 80 + per 1000 invånare	Medelkostnad per bidrag, Kr	Medelkostnad per invånare, Kr	Antal bidrag per 1000 invånare
Borås	113 714	6 092	54	19 532	135,00	6,91
Ulricehamn	24 704	1 579	64	14 757	108,12	7,33
Mark	34 896	2 146	61	18 744	97,76	5,22
Svenljunga	10 751	653	61	18 902	175,82	9,30
Tranemo	11 885	783	66	23 009	94,86	4,12
Herrljunga	9 444	601	64	17 400	92,12	5,29
Alingsås	41 602	2 424	58	14 368	95,67	6,66
Eskilstuna	106 975	5 529	52	15 145	76,17	5,03
Gävle	102 904	5 475	53	28 368	43,01	1,52
Halmstad	103 754	5 934	57	16 204	75,43	4,66
Helsingborg	149 280	7 319	49	15 883	48,52	3,05
Huddinge	113 234	3 634	32	11 481	49,48	4,31
Jönköping	142 427	7 597	53	10 823	61,86	5,72
Linköping	164 616	8 226	50	15 648	73,20	4,68
Lund	125 941	5 309	42	13 540	25,59	1,89
Nacka	106 505	4 245	40	16 390	28,93	1,77
Norrköping	143 478	7 092	49	14 902	120,90	8,11
Södertälje	100 111	4 155	42	5 104	12,18	2,39
Umeå	130 224	5 517	42	14 915	80,86	5,42
Västerås	155 551	8 268	53	11 320	93,52	8,26
Örebro	156 381	7 155	46	21 142	59,35	2,81
Hela Riket	10 379 295	543 720	52	15 643	81,58	5,21

Tabell 4. Bostadsanpassnings- och reparationsbidragen 2020 för Borås med flera.

Tabellen nedan visar kostnaderna för bostadsanpassnings- och reparationsbidrag för Borås Stad 2019 i jämförelse med andra kommuner i Sjuhärad och med andra större städer.³⁵

Kommun	Invånare	Antal personer 80 + år	Antal 80 + per 1000 invånare	Medelkostnad per bidrag, Kr	Medelkostnad per invånare, Kr	Antal bidrag per 1000 invånare
Borås	113 179	6 112	54	23 653	168,44	7,12
Ulricehamn	24 668	1 554	63	23 571	157,66	6,69
Mark	34 754	2 155	62	17 698	104,39	5,90
Svenljunga	10 780	636	59	13 531	120,50	8,91
Tranemo	11 936	788	66	11 707	50,98	4,36
Herrljunga	9 464	596	63	12 926	91,51	7,08
Alingsås	41 420	2 402	58	N/A	N/A	N/A
Eskilstuna	106 859	5 450	51	19 090	97,54	5,11
Gävle	102 418	5 326	52	21 578	36,24	1,68
Halmstad	102 767	5 755	56	20 067	106,03	5,28
Helsingborg	147 734	7 239	49	13 733	52,52	3,82
Huddinge	112 848	3 611	32	N/A	N/A	4,15
Jönköping	141 081	7 477	53	9 751	53,36	5,47
Linköping	163 051	8 153	50	15 813	89,61	5,67
Lund	124 935	5 122	41	N/A	N/A	N/A
Nacka	105 189	4 102	39	20 149	38,50	1,91
Norrköping	143 171	7 015	49	13 167	112,11	8,51
Södertälje	98 979	4 157	42	8 677	20,78	2,39
Umeå	128 901	5 414	42	17 257	97,46	5,65
Västerås	154 049	8 165	53	16 393	152,70	9,32
Örebro	155 696	7 006	45	18 347	55,50	3,03
Hela Riket	10 327 589			19 203	99,02	6,00

Tabell 5. Bostadsanpassnings- och reparationsbidragen 2019 för Borås med flera.

³⁵ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2019, Boverket, s.48-56.

I syfte att jämföra Borås Stads utfall när det gäller bostadsanpassningsbidrag med likande kommuner har ett diagram sammanställts. Som jämförelsevärde har medelkostnad per invånare använts. I diagrammet saknas utfallet när det gäller medelvärde för större stad 2019. Detta då uppgifter inte finns tillgängliga från Boverket.

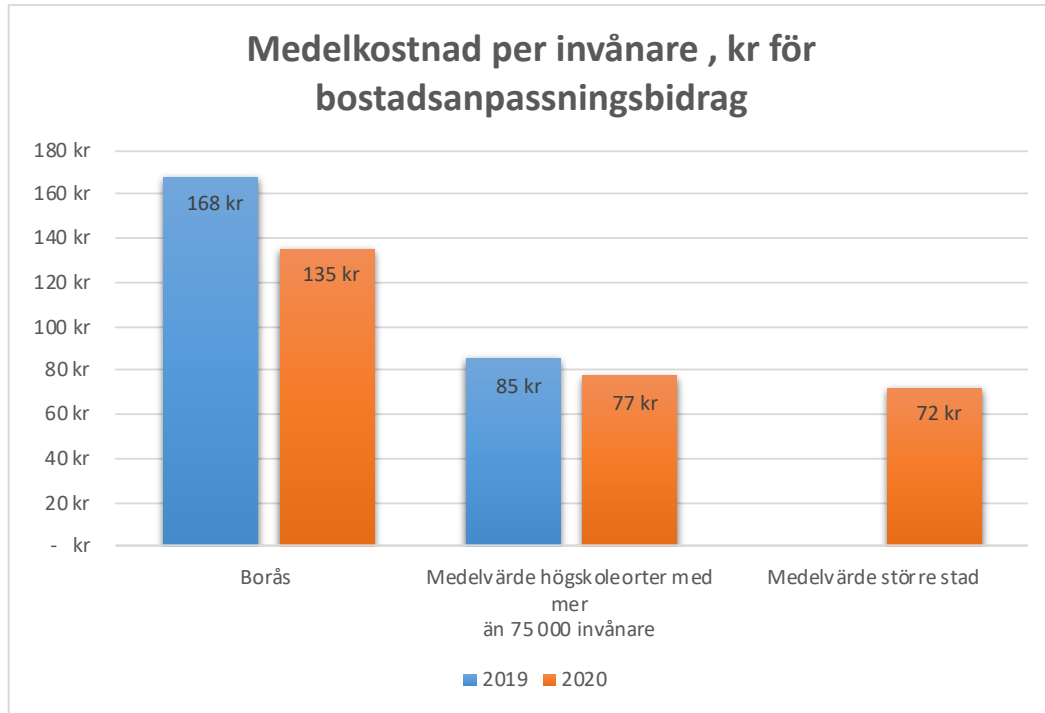

Diagram 1. Medelkostnad per invånare, kr för bostadsanpassningsbidrag 2019-2020.

2.2.8 Avslag och överklaganden

I genomsnitt avslår kommunerna sex procent av ansökningarna om bidrag helt (exklusive återställningsbidraget). Det framgår vidare att fyra procent av ärendena består av delvis bifall/delvis avslag.³⁶

Enligt Boverket överklagades totalt 556 beslut till förvaltningsrätterna under 2020. 2019 överklagades 611 ärenden. År 2020 inkom 59 412 ansökningar till landets kommuner.

Antal överklagade ärenden till kammarrätterna har minskat en aning från 85 ärenden 2019 till 72 ärenden 2020. Antalet överklaganden till Högsta förvaltningsdomstolen uppgår till 12 ärenden jämfört med 18 överklaganden 2019.

Under 2020 ledde 15 procent av antalet överklaganden till ändring av kommunens beslut i förvaltningsrätterna. År 2019 var motsvarande andel 13 procent av de överklagade ärendena.³⁷

³⁶ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2020, Boverket, s.12.

³⁷ Ibid, s.7.

2.2.9 Branschorganisationerna och bostadsanpassningsbidraget

Antalet beviljade bostadsanpassningar har minskat de senaste sex åren, och summan som betalas ut för att hjälpa funktionsnedsatta personer i hemmet är lägre än den varit på 20 år. Enligt expert på boendefrågor vid branschorganisationen Sveriges Allmännyttan (tidigare SABO) är väldigt många hyresvärdar positiva till anpassningar och få sätter stopp av estetiska skäl. Sveriges Allmännyttan menar att det kan finnas flera olika skäl till att värdar säger nej men lyfter fram att anpassningar i vissa fall kan försvåra utrymning. Sveriges Allmännyttan lyfter även fram att det inte alltid är självklart för en värd att få ersättning av kommunen om man vill ta bort en anpassning. Värdar vill ofta återställa till skicket det var innan när en hyresgäst flyttar ut. Om kommunens bedömning är att det inte behövs betalas det inte ut några pengar. Branschorganisationen menar att det inte är omöjligt att detta kan vara en orsak till att en värd säger nej till bostadsanpassning men menar samtidigt att den ekonomiska faktorn sällan är orsak till varför en värd säger nej.³⁸

Branschorganisationen pekar istället ut lagändringen som infördes 2018 som en orsak till att antalet bostadsanpassningar blivit färre. Istället för att förenkla processen har den gjort det svårare att få en anpassning hemma menar man. Reglerna har blivit otydligare. Sveriges Allmännyttan har sett att man i ett flertal kommuner nu ger avslag till saker man tidigare sagt ja till. En klar försämring gäller personer med elrullstol menar branschorganisationen. Numera får ansökningar om förvaring av permobiler kategoriskt nej på grund av en ny tolkning.

Sveriges Allmännyttan får mycket frågor från värdar om bostadsanpassning men känner inte till något ärende där ett nej berott på bristande kunskap. Vidare menar Sveriges Allmännyttan att det finns tillfällen där det inte är lämpligt eller inte möjligt med en anpassning. Då måste fastighetsägaren kunna säga ifrån.³⁹

Fastighetsägare har rätt att säga nej till bostadsanpassningar. Branschorganisationen Fastighetsägarna framhåller att det är naturligt att det finns en balans mellan den grundlags-skyddade äganderätten samt egendomsskyddet och funktionshinderpolitiken. De lyfter fram den nya lagen som ett skäl till att färre får hjälp, och välkomnar regeringens beslut att den ska ses över. Fastighetsägarna menar att de delar synen att den nya lagen bidragit negativt. Kommunerna har också kraftigt skurit ner på sin servicenivå kring bostadsanpassning menar Fastighetsägarna. Fastighetsägarna kan inte se att bristen på kunskap om bostadsanpassning ligger bakom minskningen av utbetalda bidrag utan det är den ändrade lagen som lett till minskade anpassningsåtgärder menar Fastighetsägarna.⁴⁰

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att utvärdera lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag och analysera hur den har påverkat utvecklingen av bidraget. Uppdraget ska vara klart senast 28 februari 2023.

³⁸ Boverket (2022). Bostadsanpassningsbidraget. <https://www.boverket.se/sv/babhandboken/tillsyn/information-om-tillsynsanmalan/> [2022-08-11]

³⁹ Ibid.

⁴⁰ Ibid.

Branschföreningen Svensk bostadsanpassning är en förening för företag som verkar i branschen och har egen tillverkning eller agenturer avseende produkter inom bostadsanpassning. Branschföreningen har publicerat en rapport 2021 där de bland annat konstaterar att:

- Data som återges i Boverkets rapport från 2019 pekar mot ett rikssnitt på 24 procent minskade kommunala anslag för bostadsanpassning mellan åren 2015 och 2019. Faktum är att bidragen är nere på de nivåer som fanns i slutet av 90-talet. Denna utveckling sker parallellt med att Sveriges befolkning vuxit snabbt och att de äldre blir allt fler. Det sker också parallellt med att signalerna från ansvariga myndigheter och huvudmän inom vård och omsorg är att allt fler behöver kunna bo kvar hemma allt längre.
- En tydlig ambition med den nya lagstiftningen som kom 2018 var att uppnå en förenkling av handläggningen och en ökad tydlighet för den sökande. Något som skulle uppnås genom att förtydliga gränsdragningarna om vad som omfattas av bostadsanpassningsbidraget. Svensk Bostadsanpassning vill påstå att raka motsatsen uppnåtts.
- Kommunernas handläggning är inte förenlig med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En försvårande ansökningsprocess och ökande antal avslag medför tillsammans att hanteringen strider mot konventionen på en rad punkter.
- Då Boverket inte sätter upp tydliga direktiv och ramar kring hanteringen av bostadsanpassningsbidrag skapas stora variationer mellan kommunerna och en situation där möjligheten till stöd beror på vilken kommun personen bor i.
- En tjänsteperson som intervjuas i en större mellansvensk kommun uppger att ”vi har fått tydligt uppdrag att hålla nere kostnaderna för bostadsanpassningsbidrag”
- Bostadsanpassning är en del av kommunens omsorg av sina äldre och funktionsvarierade. Korrekt fattade beslut i ärenden om bostadsanpassning leder till minskade kostnader för äldreården och omsorgen, då individer får verktyg för att klara sig på egen hand. En bostadsanpassning kan spara kommunen omkring 663 tkr per år för personer som har möjlighet att bo kvar i sina bostäder. Bostadsanpassning är en mycket kostnadseffektiv metod som en del av kommunernas omsorg av äldre menar branschorganisationen.⁴¹

2.2.10 Boverkets granskning av kommuners webbplatser

Boverket gjorde i slutet av 2019 och början av 2020 en genomgång av webbinformationen om bostadsanpassningsbidraget hos drygt 10 procent av landets kommuner. Boverket undersökte hur omfattande informationen var, om den var korrekt liksom om det fanns ansökningsblanketter och kontaktuppgifter. En hel del kommuner hade korrekt och mycket utförlig information. Förutom villkoren för bidrag kunde man till exempel läsa om hur man går till väga för att ansöka om bidraget och hur man genomför anpassningen efter att kommunen har beviljat bidrag.

Genomgången visade också att flera kommuners webbsidor innehöll kontaktuppgifter och ansökningsblanketter. Det fanns också kommuner som hänvisade till Boverkets handbok.⁴²

⁴¹ Branschföreningen Svensk Bostadsanpassning (2021). Allt svårare att få bostadsanpassning, s.3-12.

⁴² Boverket (2022) Bostadsanpassningsbidraget.

<https://www.boverket.se/sv/babhandboken/tillsyn/boverkets-rapporter/genomgang-av-kommuners-webbplatser/> [2022-08-11].

2.3 Bostadsanpassningsbidrag i Borås Stad

2.3.1 Vård- och äldrenämndens reglemente

Nämnderna beslutar i frågor, utöver de frågor som delegerats till dem från Kommunfullmäktige, i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om.

I Vård- och äldrenämndens reglemente framgår att Vård- och äldrenämnden ansvarar för kommunens uppgifter inom socialtjänsten vad avser äldre och personer med demenssjukdom och andra personer från 18 år och äldre och som endast har behov av bistånd i form av hemtjänst, vård- och omsorgsboende, korttidsboende, trygghetslarm, dagverksamhet och bostadsanpassningsbidrag. För boendestöd som enda insats ansvarar Sociala omsorgsnämnden.⁴³

Det kan tilläggas att när det gäller bostadsanpassningsbidraget så gäller det för ålder 0 och uppåt.

2.3.2 Delegationsordning

En genomgång av nämndens delegationsordning som är fastställd av nämnden 17 maj 2022 framgår att beslut som fattas med stöd av delegation ska anmälas till förvaltningschef, som anmäler till nämnden. Anmälningsrutinerna ska vara så utformade att nämnden får tillfredsställande insyn i och kontroll över hur beslutanderätten utövas. Nämnden avgör i vilken utsträckning och i vilken form delegationsbesluten ska anmälas till nämnden.

Av delegationsordningen punkt 2.D. på sidan 19 framgår att handläggare har mandat att fatta beslut upp till 200 000 enligt 16 § lag (2018:22) om bostadsanpassningsbidrag. Enhetschef har delegat att fatta beslut om belopp upp till 500 000 kronor. Skulle denne inte vara på plats har verksamhetschef delegat att fatta beslut om belopp upp till 500 000 kronor.

⁴³Borås Stad, reglemente för Vård- och äldrenämnden, reviderad av Kommunfullmäktige: 2021-04-29.

2.3.3 Organisation och ansvarsfördelning

I Borås Stad ansvarar Vård- och äldregruppen för bostadsanpassningsbidraget. Enheten för bostadsanpassning ligger under verksamhetsområdet Myndighet (biståndshandläggning, vårdplanering, bostadsanpassning, boendeplanering, avgiftshandläggning). Verksamhetsområdet leds av en verksamhetschef som i sin tur har fyra enhetschefer under sig. En av enhetscheferna har ansvar för bostadsanpassningsenheten. På enheten arbetar fem stycken handläggare varav två är tekniska handläggare, en administrativ handläggare och två är beslutshandläggare. Organisationskartan nedan visar var i Vård- och äldregruppen verksamhetsområdet Myndighet är placerad.

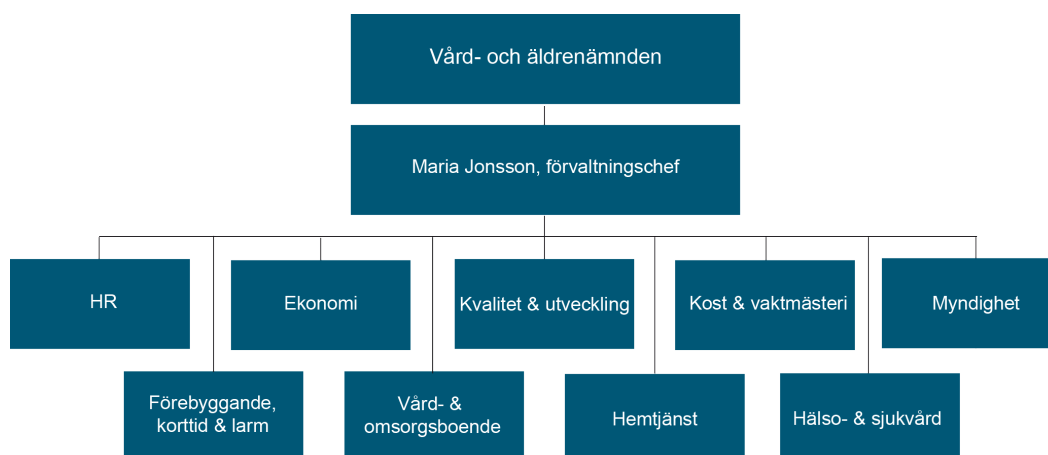

Bild 2. Vård- och äldreförvaltningens organisation.

2.3.4 Budget och ekonomiska förutsättningar

I Vård- och äldre nämndens budget för 2022 framgår under avsnittet nämndens uppgift att Vård- och äldregruppen ansvarar för bland annat bostadsanpassningsbidrag.⁴⁴

När det gäller nämndens budget ingår bostadsanpassningsenheten i området som Vård- och äldregruppen benämner Vård och omsorg i ordinärt boende. Denna verksamhet innefattar såväl beställande som utförande av insatser inom hemtjänst, korttidsvård, dagverksamhet och bostadsanpassning. Verksamheten är nämndens största och utgör nära hälften av uppdraget.⁴⁵ Av budget 2022:2 framgår att nämndens kostnader för vård och omsorg i ordinärt boende uppgår till ca 786 miljoner kronor. När det gäller kostnaderna för beviljade bostadsanpassningsbidrag (brutto) har dessa fördelats över de senaste fem åren enligt följande:

- 2017: 16,0 mnkr (utan återställningsbidrag)
- 2018: 24,1 mnkr
- 2019: 22,9 mnkr
- 2020: 18,9 mnkr
- 2021: 17,0 mnkr

⁴⁴ Vård- och äldregruppen, Budget 2022:2 s.13.

⁴⁵ Borås Stad, Vård- och äldregruppen, budget 2022:2, s.20.

Enheten har också kostnader som är direkt hänförliga till bostadsanpassningsbidraget och dessa fördelades under 2021 (ingår i totalsumman för 2021 ovan) enligt följande:

	Antal	Summa	Medel
Reparation, besiktning / årligservice	688	1 434 734 kr	2 085 kr
Inköp / hyror	28	355 165 kr	12 685 kr
Demontering / återställning	40	162 861 kr	4 072 kr

Tabell 6. Fördelning av kostnader år 2021 (Källa: bostadsanpassningsenheten).

Intervjuade uppger att budgeten för bostadsanpassningsbidraget grundar sig på tidigare års utfall och den demografiska situationen med ökat/minskat antal äldre kommande år. Utifrån detta görs en rimlighetsbedömning på hur stor nästkommande budget blir. Det går ju inte att exakt veta hur många och omfattande ansökningar som inkommer under året. Har någon dessutom rätt till bostadsanpassningsbidrag enligt lag så ska de erhålla det.

I Vård- och äldrenämndens årsredovisning för 2021 innehåller ingen särskild redovisning om bostadsanpassningsbidraget.

2.3.5 Information på Borås Stads hemsida

På Borås Stads hemsida finns en websida som handlar om bostadsanpassning. Sidan ger överskådlig information om bland annat:

- Vem kan söka bostadsanpassningsbidrag
- Exempel på anpassningar och vad sökande inte kan få bidrag för
- Att det behövs tillstånd av fastighetsägaren
- Hur man gör ansökan
- Hjälp med att beställa anpassning
- Information till fastighetsägare
- Sökandes rätt att överklaga beslut

Sidan innehåller även en självservice där sökanden kan ladda ned tre olika blanketter; ”Ansökan om Bostadsanpassningsbidrag”, ”Fastighetsägarens medgivande vid bostadsanpassningsbidrag” och ”Uppdragsblankett bostadsanpassning”. Längst ned på hemsidan finns länkar där sökande kan få mer information. Dessa är *broschyr om bostadsanpassning*, *broschyr om bostadsanpassning, anpassad för synsvaga*, *Boverkets handbok om bostadsanpassningsbidrag* och *lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag*.⁴⁶

Informationen på hemsidan som beskrivs ovan finns även på finska. Även broschyr om bostadsanpassning och broschyr om bostadsanpassning för synsvaga finns på finska.

⁴⁶ Borås Stad (2022). Bostadsanpassning.

<https://www.boras.se/omsorgochstod/aldre/bostadsanpassning.4.10def705158499bf7e51e28.html> [2022-08-11].

2.3.6 Handläggning och rutiner

Enheten har tillsammans med verksamhetsutvecklarna i förvaltningen genomfört en processkartläggning av hela processen. Denna har lagts in i CaneaOne. CaneaOne är ett internt verktyg för hantering av projekt, processer dokument och ärenden. Mycket kortfattat startar hela processen med att det finns en sökande någonstans i Borås Stad som har ett behov. Denne skickar in en ansökan och sedan sker en handläggning som innehåller olika moment under ärendets gång. Sökande får till sist ett beslut om sitt ärende. Handläggarna följer sedan upp ärendet och avslutar det. Därefter är själva processen avslutad. Nedan finns en bild för att illustrera hur processen ser ut.

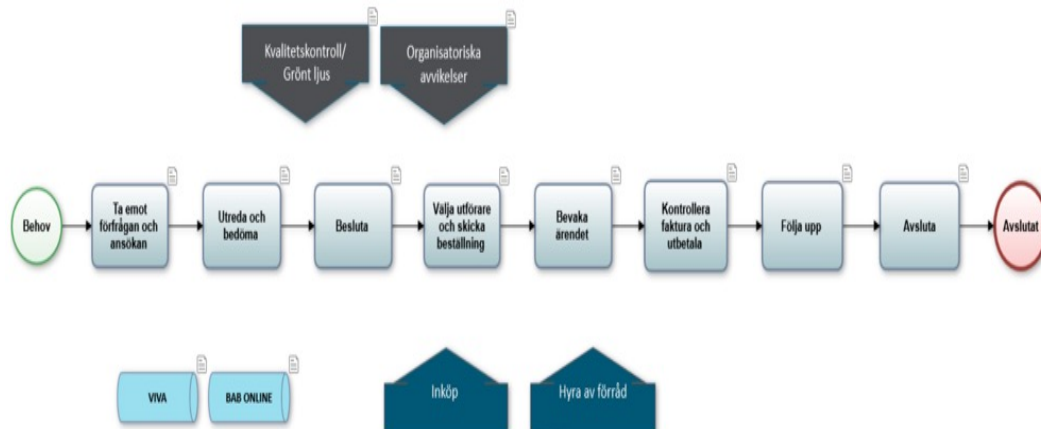

Bild 2. Processkarta över handläggningen av bostadsanpassningsbidrag i Borås Stad (Från: CaneaOne).

Varje delmoment i processen innehåller en klickbar ruta. Om man exempelvis klickar i rutan ”Besluta” kommer det upp en ny bild. Där finns själva processen för handläggningen av just det momentet beskrivet. För respektive moment som hör till ”Besluta” finns även en rutin som hör till just det momentet och beskriver arbetets gång och fungerar som ett stöd till handläggarna.

Viva och Bab Online är de två verksamhetssystem som enhetens handläggare arbetar i. Vid intervju uppger tjänstepersoner att de kvarstår lite arbete med att lägga in momenten inköp samt hyra av förråd i processkartan.

Nedan visas en bild av processen ”Besluta” med de aktiviteter som äger rum i den processen.

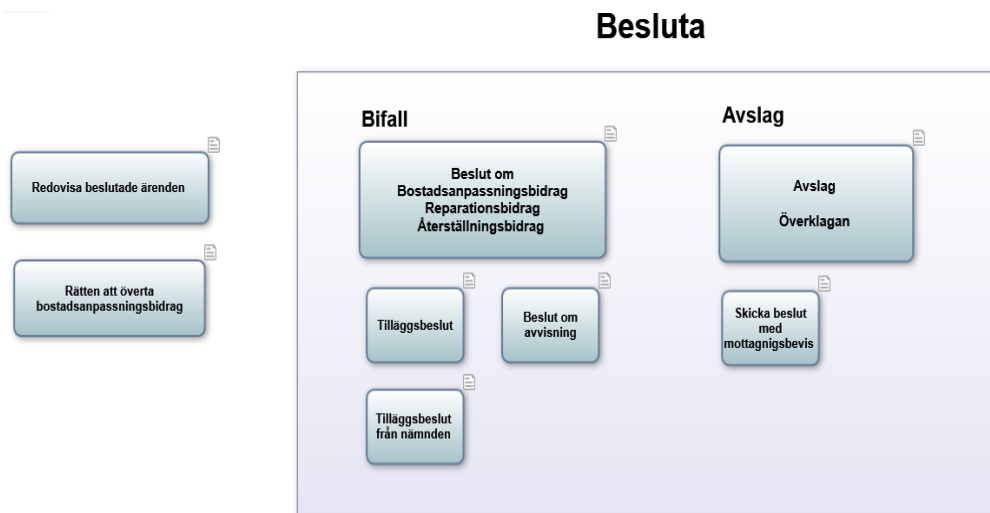

Bild 3. Processkarta över delprocessen ”Besluta” (Från: CaneaOne).

Exempelvis innehåller rutan Redovisa beslutade ärenden en rutinbeskrivning RUT7163 där det tydligt framgår att beslutshandläggarna redovisar beslutade bostadsanpassningar till utsedd kontaktperson på ekonomiavdelningen i vid varje månadsskifte. Utskicket som är en Excel-fil kommer första vardagen i månaden.

När alla handlingar inkommit startas en utredning i systemet Viva av beslutshandläggare. Sökanden kontaktas per telefon eller per brev om det saknas information i inkomna handlingar för att förslag till beslut ska kunna tas. Intervjuade uppger att det är mycket sällan någon ansöker om bostadsanpassningsbidrag i efterhand. Att fatta beslut före åtgärden utförs, anser Boverket vara det korrekta tillvägagångsättet.⁴⁷

Intervjuade uppger att man har delat in de inkomna ärendena i tre olika kategorier (avser året 2021). Det är så kallade enkla ärenden, normalsvåra ärenden och komplexa ärenden.

- När det gäller de enkla ärendena har man haft 133 stycken under året och det tar i genomsnitt bara sex dagar att få bifall på sin ansökan.
- När de gäller de normalsvåra ärenden har man haft 511 stycken under året och det tar i genomsnitt 26 dagar att få bifall på sitt ärende.
- Sist finns det 48 stycken komplexa ärenden under året och där har det tagit i genomsnitt 53 dagar att få ett bifall.

Under intervjun framkom det även att vissa ärenden skrivs av, vilket bland annat kan bero på sökande inte inkommer med efterfrågad komplettering eller att det inträffar andra omständigheter som gör att det inte längre är aktuellt med bidraget. Den maximala tiden som något ärende legat har varit 177 dagar men det kan tilläggas att detta med att sökande ska inkomma med någon form av komplettering kan ofta ses som en förklaring till att ett ärende blir liggande. Det kan också vara att sökande vill avvakta med åtgärder.

Av rutinen Att *utreda bostadsanpassningsbidrag* framkommer att när utredningen är klar och handläggaren har kommit fram till förslag till beslut om bifall lämnas akten till teknisk handläggare för kostnadsförslag.⁴⁸ Den tekniska handläggaren påbörjar kostnadsbedömning utifrån de sökta åtgärdernas omfattning och vid de flesta ärenden som inte är enkla (exempelvis sätta in en spisvakt eller ett handtag) åker den tekniska handläggaren ut på besök på plats hos sökande för att göra sig en bild av möjligheterna för olika åtgärder.

Enligt rutinen så görs bedömning av kostnad för åtgärder i regel utifrån följande metoder:

- Kostnadsförslag grundar sig på tidigare likartade ärenden (studera tidigare ärenden, lathund, etc)
- Inhämtande av ungefärlig kostnad direkt av entreprenör.

Anbudsinfordran utifrån ett framtaget underlag så att entreprenör kan lämna offerter på lika villkor. Offertförfarandet görs i regel när det är mer kostnadskrävande åtgärder typ hissinstallationer, tillbyggnader, mm.

⁴⁷ Sammanställning av bostadsanpassningsbidragen 2016, Boverket, s.18.

⁴⁸ Vård- och äldreförvaltningen – Bostadsanpassningsbidrag Att utreda bostadsanpassningsbidrag RUT 7139.

Kostnadsförslag, helt eller uppdelat i åtgärder, mailas till beslutshandläggare.⁴⁹ Intervjuade uppger att de tar in flera olika offerter när större arbeten ska göras och vid exempelvis eljobb vänder man sig till bolag som tidigare gjort jobb med kvalitet som man vet kunder varit nöjda med och/eller den som har lägst pris. Intervjuade uppger att man använder tjänsten ”grönt ljus” kreditupplysning som finns på Borås Stads intranät. I de fall avtal saknas, är det ändå ett krav från Borås Stad att inköpen genomförs hos företag som är kreditvärda.

Det är viktigt att klargöra att det är sökande och entreprenören som ingår ett avtal, även om Borås Stad genom stöd av fullmakt förmedlat kontakten. Det innebär att det blir konsumenttjänstlagen (1985:716) och inte lag (2016:1145) om offentlig upphandling som blir tillämplig eftersom Borås Stad inte avtalar med entreprenören för egen räkning.

Intervjuade uppger att man kontinuerligt ser över kostnaderna och försöker vara kostnadseffektiva, bland annat använder man i de fall när det är möjligt begagnade hissar. Ramper är en annan vara som har högt pris men även en lång livslängd. Enheten har ett förråd för begagnade ramper, som vi återanvänder till sökande. Upphandling pågår för inköp av nya ramper för att snabbt kunna utföra anpassningen och vara kostnadseffektiv.

Det kan konstateras att Borås Stad har högre kostnader för bostadsanpassningsbidrag både vad det gäller andra Sjuhäradskommuner, gruppen större städer, gruppen högskoleorter med mer än 75 000 invånare och riket som helhet. Medelkostnaden per bidrag är högre i Borås Stad än i riket och även medelkostnaden per invånare i kommunen och antal bidrag per 1000 kommuninvånare är betydligt högre i Borås Stad än i andra jämförbara kommuner. Detta gäller för såväl året 2019 som 2020 (se tabell 4 och tabell 5). Intervjuade uppger att detta delvis kan bero på att i Borås Stad utgår handläggarna från att en individ har ett behov och då har handläggarna en möjlighet att hjälpa individen inom de ramar som lagen medger. Man uppger också att man har en human inställning till den sökande och dess behov av hjälp.

Kvarboendepincipen har länge varit vägledande inom äldrepolitiken i Sverige och innebär att den enskilde ska kunna bo hemma i sin ursprungsbostad så länge som den enskilde själv önskar. I sin bostad ska möjlighet till personlig omvårdnad och sjukvård ges.⁵⁰ Vård och äldrenämnden har ett helhetsansvar för att möjliggöra kvarboendepincipen enligt verksamhetschef för myndighetsutövningen. Borås Stad har enligt verksamhetschef en något lägre andel som bor på vård- och omsorgsboende än i övriga riket, därav att något fler bor kvar hemma och kan vara i behov av bostadsanpassningsbidraget. I databasen Kolada finns siffror från 2019 respektive 2020 över andelen invånare över 65 plus som bor i särskilda boendeformer. Dessa fördelas enligt nedanstående.

Invånare 65+ i särskilda boendeformer, andel % (Siffror från 2019)

Borås 3,8%

Snitt riket/alla kommuner ovägt medel 4,0%

Invånare 65+ i särskilda boendeformer, andel % (Siffror från 2020)

Borås 3,7%

Snitt riket/alla kommuner ovägt medel 3,8%

⁴⁹ Ibid s.1.

⁵⁰ Riksföreningen Äldres Hälsa, <https://aldreshalsa.com/kvarboendepincipen-for-vems-basta/> [2022-08-11].

Intervjuade uppger också att de som en del av kompetensutveckling etc. deltar i forum med representanter från andra kommuner.

Enligt intervjuade sker samverkan med andra nämnder vid behov. Det finns ingen formaliserad samverkan med andra nämnder i Staden kring denna målgrupp. Såsom nämnts ovan i förstudien finns det fall då bostadsanpassningsbidrag ej beviljas. Det är bland annat då sökande bor i bostad som beviljats enligt socialtjänstlagen. Bostadsanpassningen har informationsträffar för biståndshandläggare på Myndighet, Sociala omsorgsförvaltningen, Individ- och familjeomsorgsförvaltningen, Arbetslivsförvaltningen och intygsskrivare från olika verksamheter i Borås. Samverkan sker även med bygglovsavdelningen på Samhällsbyggnadsförvaltningen.

2.3.7 Ärendestatistik

Enligt statistik från enheten fördelar sig beviljade och avvisade ärenden under perioden 2017 till 2021 enligt nedanstående tabell.

År	Bifall	Avslag	Avvisning	Avskrivning	Överklagande
2017	724	31	0	42	2
2018	630	42	2	56	9
2019	708	34	6	66	2
2020	691	19	3	63	1
2021	662	34	4	60	2

Tabell 5. Statistik över beviljade och avvisade ärenden 2017-2021.

Under 2021 avslogs 34 av 760 ärenden som enheten redovisat. Det motsvarar ca 4,5 procent.

2.3.8 Intern kontroll

En genomgång av Vård- och äldrenämndens riskanalys för 2022 visar att det inte finns någon risk upptagen i riskanalysen som direkt berör arbetet med bostadsanpassning.

Enligt intervjuade har nämnden inte efterfrågat någon speciell information om bostadsanpassningsärenden under de åren intervjuade har arbetat med bostadsanpassningsbidrag.

Nämnden följer löpande upp bostadsanpassningsenhetens beslut som fattats på delegation via månadsvisa delegationslistor som skickas till nämnden. Dessa listor drar samordnarna ut varje månad och ger till nämndsekreteraren som tar upp dem på varje nämndmöte.

Attest- och utbetalningsreglerna ska bidra till god intern kontroll. En förutsättning för betryggande medelsförvaltning är en tydlig ansvarsfördelning och att de ekonomiadministrativa rutinerna är utformade på ett ändamålsenligt sätt.

Enheten uppger att redovisning sedan år 2017 sker i systemet BAB online med eget ärendenummer för att tjänstepersoner skulle få större kontroll på kostnader i de olika ärendena.

Av rutinen för kontroll av inkommen faktura framkommer att administrativ handläggare lämnar inkommen faktura till teknisk handläggare för kontroll. Intervjuade uppger att redan hos den administrativa handläggaren sker en första kontroll av fakturan. När en faktura på utfört arbete inkommit från en entreprenör gör sedan den tekniska handläggaren en kontroll av fakturan mot beställd åtgärd och signerar den. Rör det sig om större ärenden görs en besiktning av den tekniska handläggaren på plats. Detta innan fakturan godkänns. Ärendet lämnas sedan tillbaka till administrativ handläggare för utbetalning.⁵¹

Administrativa processer ska vara utformade så att ekonomiska händelser, oavsett typ, ska attesteras av minst två personer. Med denna tvåhandsprincip menas t ex att en person inte ska kunna hantera en leverantörstransaktion från registrering av leverantörsuppgifter och faktura till utbetalning.

Följande framgår vid intervju och av rutinen för att hantera fakturor ”Fakturor måste godkännas och kontrolleras av den handläggare som gjort beställningen eller utsedd ersättare. Fakturor gällande reparation, service, besiktning, demontering kontrolleras av administrativ handläggare. Fakturor för inköp kontrolleras av den som gjort beställning. Fakturorna godkänns av administrativ handläggare i Agresso och attesteras av enhetschef. Fakturorna registreras i BAB programmet av administrativ handläggare.”⁵²

⁵¹ Vård- och äldreförvaltningen – Bostadsanpassningsbidrag Kontroll vid inkommen faktura RUT 7185.

⁵² Vård- och äldreförvaltningen – Bostadsanpassningsbidrag Hantera fakturor RUT 7184.

3 Sammanfattning av förstudien

I Borås Stad ansvarar Vård- och äldreomsorgnämnden för bostadsanpassningsbidraget. Bostadsanpassningsenheten ingår i verksamhetsområdet ”Vård och omsorg i ordinärt boende” som har en budget 2022 som uppgår till cirka 786 miljoner kronor. Borås Stads kostnader för beviljade bostadsanpassningsbidrag (brutto) uppgår till ca 17 miljoner kronor för året 2021. Kostnaderna har minskat varje år sedan 2018 samtidigt uppger enheten att om någon har rätt till bostadsanpassningsbidrag enligt lag så ska de erhålla det.

Det finns ingen formaliserad samverkan med andra nämnder i Staden kring denna målgrupp men samverkan sker vid behov. Informationsträffar med flera andra förvaltningar genomförs. Hela processen för handläggningen av bostadsanpassningsbidrag är kartlagd och beskriven. Skriftliga rutiner för samtliga moment i handläggningen finns. Av delegationsordningen framgår vilka belopp handläggare respektive verksamhetschef får fatta beslut om.

Det är sökande och entreprenören som ingår ett avtal om att göra en anpassande åtgärd i bostaden, även om Borås Stad genom stöd av fullmakt förmedlat kontakten. Det innebär att det blir konsumenttjänstlagen (1985:716) och inte lag (2016:1145) om offentlig upphandling som blir tillämplig eftersom Borås Stad inte avtalar med entreprenören för egen räkning.

Adekvat systemstöd för handläggning och beslut finns på enheten. Bostadsanpassningsenheten ser kontinuerligt över kostnaderna och försöker vara kostnadseffektiva utan att det ska drabba den sökande eller kvalitén på utförda arbeten.

Enheten tar fram rapporter över hur många ärenden som inkommit per år och ärendestatistik. Nämnden avgör i vilken utsträckning och i vilken form delegationsbesluten ska anmälas till nämnden. Nämnden har inte önskat någon särskild rapport över bostadsanpassningsbidraget däremot tas alla ärenden upp som beslutats på delegation på varje nämndmöte. Detta bidrag tas inte upp separat i nämndens årsredovisning.

Den så kallade tvåhandsprincipen vid utbetalningar är uppfylld. Enheten har god kontroll på sina handläggningstider. Vid enkla ärenden tar det i genomsnitt bara sex dagar att få ett beslut på sin ansökan och vid komplexa ärenden tar det i genomsnitt 53 dagar att få ett beslut på sin ansökan.

Nationellt är Boverket tillsynsmyndighet över bostadsanpassningsbidraget. Kommunerna står sedan 1990-talet för hela kostnaden för bidraget. Det är stora skillnader mellan kommunerna hur mycket bidrag som betalas ut. Statistik från Boverket visar att Borås Stad tillhör de kommuner som har en betydligt högre medelkostnad per bidrag och medelkostnad per invånare än snittet i riket. Det gäller såväl 2019 som 2020. Även när det gäller andra större städer och högskoleorter med mer än 75 000 invånare sticker Borås Stad ut då kostnaderna per invånare är högre för båda åren.

Handläggningen på bostadsanpassningsenheten sker i enlighet med den strategi som Vård- och äldreomsorgnämnden arbetar efter, den så kallade ”kvarboendeprincipen”.

Den information som samlats in inom ramen för förstudien tyder på att handläggningen till största delen bedrivs korrekt och inom ramen för vad lagarna anger samt med en tillräcklig intern kontroll. Det kan dock konstateras att Borås Stad avviker när det gäller kostnader för bostadsanpassningsbidrag. Kostnaderna i Borås Stad är väsentligt högre sett bland annat till kronor per invånare än i jämförbara kommuner både för 2019 för 2020. Inom ramen för förstudien har vi inte kunnat identifiera fullt ut vad kostnadsavvikelse beror på. Det verksamheten anger som en möjlig förklaring är en generellt generös biståndsbedömning i linje med kvarboendeprincipen. Det finns inget i förstudien som visar att en genomgripande analys av kostnadsavvikelse har genomförts av nämnd eller förvaltning.

Med utgångspunkt i förstudiens resultat när det gäller följsamhet mot reglemente, följsamhet mot gällande lagstiftning och intern kontroll ser Revisionskontoret ingen anledning till fördjupad granskning i nuläget. Revisionskontoret bedömer riskerna för väsentliga fel i verksamheten som ringa.

När det gäller analys av kostnadsavvikelse rekommenderar Revisionskontoret att Revisorsgrupp 2 uppmärksammar Vård- och äldrenämnden på förhållandena.

BORÅS
STAD

STADSREVISIONEN

Besöksadress Sturegatan 42 **Postadress** 501 80 Borås
Telefon 033-35 71 56 **E-post** revisionskontoret@boras.se
Webbplats boras.se/stadsrevisionen